

Кириченко Я.С.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ

Географічне положення (ГП) – одна з фундаментальних категорій географічної науки. Воно являє собою просторове (в межах земної поверхні) відношення певного об'єкта (країни, міста, гірського масиву і т. п.) до географічних даностей, які знаходяться поза ним й значною мірою впливають або спроможні впливати на нього. Є декілька різновидів цієї категорії: фізико-географічне положення, економіко-географічне положення, транспортно-географічне положення та ін. В системі політико-географічних знань перше місце займає політико-географічне положення (ПГП).

Політико-географічне положення (ПГП) держави – це її геопросторове положення відносно політичних даностей світової системи, які справляють на неї суттєвий вплив [1, с. 36].

Чеська Республіка знаходиться у Європейському регіоні системи країн Євразійського континенту та є континентальною країною. Стосовно визначення положення країни на основних транспортних геопросторових осях регіону та рівня центральності чи периферійності положення країни щодо основних зон економічної активності регіону, то Чехія займає центральне положення. По території країни проходить три європейські транспортні коридори, що підтверджує її центральне положення. Чеська Республіка залучена до міжнародних транспортних перевезень, її ПГП є вигідним в плані транзиту через територію країни та прокладення міжнародних транспортних коридорів [2].

Чехія є учасницею багатьох міжнародних об'єднань та організацій (ООН, Європейський Союз, Північноатлантичний альянс, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Організація економічного співробітництва та розвитку, Вишеградська група, Рада Європи та ін.), що підвищує загальний авторитет країни на міжнародному рівні та сприяє всебічному її розвитку як індивідуального суб'єкта на міжнародній арені, так і політичного гравця стосовно групових взаємодій країн.

Враховуючи те, що у Європі налічується значна кількість регіональних об'єднань країн, з якими у Чехії встановлюються відносини безпосередні (як учасниця) або опосередковані (не будучи членом певної організації, Чехія може співпрацювати із країнами, що входять до цього співтовариства), то актуальним буде дослідження взаємодії Чехії лише з деякими міжнародними організаціями, які становлять найбільший інтерес для неї та сприяють підвищенню авторитету.

Чеська Республіка є членом Європейського співтовариства з 1 травня 2004 року. Взаємовідносини з ЄС розпочались ще секторною торговельною домовленістю та поступово розширювались у напрямку більш тісної

торговельної та політичної співпраці. З прийняттям незалежності, вступ до ЄС та членство у НАТО Чехія визначила як один з головних зовнішньополітичних пріоритетів, тому, відповідно, відбувався розвиток поглиблених контактів з Євросоюзом в усіх сферах. Європейська інтеграція була та залишається одним із ключових факторів економічного та соціального зростання країни (зростання закордонних інвестицій, ВВП, доходів та ін.), а головне – гарантією для її демократичного розвитку, а також зовнішнім стабілізуючим фактором для успішної трансформації суспільства [3].

Співробітництво Чехії та НАТО розпочинається із 1994 р. і діє в рамках програми «Партнерство заради миру». Офіційним членом Північноатлантичного альянсу Чеська Республіка стала 12 березня 1999 р. Офіційні цілі вступу Чехії в Альянс – остаточна інтеграція в європейську спільноту і турбота про власну безпеку. Межі Чеської Республіки перебувають під постійним контролем літаків НАТО. На території Чехії також розташовується спеціальний протиракетний радар, місія якого – захистити країни Європи, Америки та Канади від потенційних загроз, що виходять від таких країн, як, наприклад, Росія та Іран. Завдяки вступу в НАТО Чехія змогла скасувати загальний військовий обов'язок і створити професійну армію, що складається з людей, готових служити добровільно. Чеська інтеграція в Північноатлантичний союз була вдалою, як з військової, так і з економічної точок зору [4].

Вигідним для Чехії є і співробітництво з Вишеградською четвіркою. Вишеградська група (Вишеградська четвірка) була сформована 15 лютого 1991 р. і являє собою угруповання чотирьох центральноєвропейських країн: Польщі, Чехії, Угорщини та Словаччини. У травні 2004 р. країни-учасниці підписали декларацію, відповідно до якої, акцент взаємовідносин країн-учасниць переносився зі сфери соціально-економічних взаємовідносин всередині «четвірки» в область зовнішньої політики Вишеградського об'єднання та ЄС. Сьогодні склалася своєрідна вишеградська модель міжнародного співробітництва, що поєднує інтеграційні та коопераційні завдання і не припускає жорстких зобов'язань, так що всі учасники, зокрема і Чехія, залишаються відносно вільними у своїх зовнішньополітичних орієнтирах. Регіональне співробітництво з країнами Центральної Європи є пріоритетним для Чехії, адже сприяє зміцненню її позицій в Європейському Союзі [5].

Найбільш важливими регіональними партнерами Чеської Республіки в політико-економічній та соціально-культурній сферах є Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина, а також Україна, Хорватія і Болгарія. Посилення співпраці з ними, напрацювання спільної позиції можуть стати підґрунтям для підвищення ролі та закріплення вигідних позицій на політичній арені Чехії та її партнерів у Європі та світі загалом.

Упродовж свого незалежного існування Чеська Республіка досягла помітних позитивних результатів по багатьох важливих напрямках зовнішньої політики. Проте на сьогодні існує і низка внутрішніх протиріч країни, які є бар'єрами на шляху досягнення лідерських позицій в Європейському регіоні. Хоча Чехія – це держава з розвиненою економікою та досить усталеною політичною структурою, зважаючи на велику конкуренцію та більші

можливості з боку інших центральноєвропейських держав, вона не є достатньо впливовою в регіональному аспекті. Динамічно рухаючись перспективним шляхом європейського та світового співробітництва, Чеська Республіка стала повноправним загальновизнаним суб'єктом міжнародних відносин на політичній арені, але країною-лідером, найбільш впливовою і рівноправною на сьогодні вона є лише у вишеградській співпраці. Об'єднання центральноєвропейських країн під назвою Вишеградська четвірка – це те угруповання, в якому Чехія відіграє одну із провідних ролей.

Чехія займає досить вигідне регіональне ПГП стосовно як території Європи в цілому, так і можливості співпраці із різноманітними європейськими об'єднаннями. Проте, Чехія на сьогоднішній день не має достатнього потенціалу, щоб корегувати загальний європейський курс та впливати на світову або європейську у політику. Значно кращі передумови для підвищення ваги нині країна має в Центральній Європі. Виходячи з цього, вигідною буде більш тісна співпраця Чеської Республіки з країнами Вишеградської групи, в діяльності якої вона може себе достатньою мірою проявити.

Список використаних джерел:

1. Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін.; за ред. Б. П. Яценка. – К.: Либідь, 2007. – 255 с.
2. Европа идет на стройку: где пройдут новые транспортные коридоры за четверть триллиона евро [Електронний ресурс] // Центр транспортных стратегий [сайт]. – Режим доступу: http://cfts.org.ua/articles/evropa_idet_na_stroyku_gde_proydu_t_novye_transportnye_koridory_za_chetvert_trilliona_evro_494
3. Ориентиры внешней политики Чехии [Електронний ресурс] // Сетевое издание Центра исследований и аналитики Фонда исторической перспективы [сайт]. – Режим доступу: http://www.perspektivy.info/rus/gos/orijentiry_vneshnej_politiki_chehii 2008-09-17.htm
4. Пятнадцать лет со дня вступления Чехии в НАТО [Електронний ресурс] // Информационный портал о Чехии [сайт]. – Режим доступу: <http://420on.cz/news/politics/43263-15-let-so-dnya-vstupleniya-chehii-v-nato>
5. ЧР та Європейський Союз [Електронний ресурс] // Посольство Чеської Республіки в Києві [сайт]. – Режим доступу: http://www.mzv.cz/kyiv/uk/x_2001_09_21/x2001_09_21_3/x2010_10_14.html